

PRITARTA
Šiaulių miesto savivaldybės mero
2025 m. liepos 22 d. potvarkiu Nr. M-1078

PATVIRTINTA
Petro Avižonio ugdymo centro direktoriaus
2025 m. rugpjūčio 20 d. įsakymu Nr. V-135

ŠIAULIŲ PETRO AVIŽONIO UGDYMO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„MAŽAIS ŽINGSNELIAIS LINK DIDELIO KELIO“

Šiauliai, 2025 m.

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	2
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	5
III SKYRIUS. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI.....	7
IV SKYRIUS. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS.....	8
V SKYRIUS. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS.....	42
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	45

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), ir atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011), strateginių švietimo dokumentų ir kitų ikimokyklinį ugdymą reglamentuojančių teisės aktų siekius, prioritetus, kokybės kriterijus bei juose vartojamas sąvokas bei atliepia šiuolaikinę vaiko raidos ir ugdymo(si) sampratą.

Ikimokyklinio ugdymo programos požiūrio į vaiką pagrindu pasirinkta **kultūrinė-istorinė (sociokultūrinė)** raidos teorija, kuri teigia, kad vaiko raida ir mokymasis vyksta per prasmingą socialinę sąveiką, kuri vyksta kultūriniame kontekste. *Vaikas laikomas aktyviu dalyviu, kuris mokosi bendraudamas su suaugusiais ir bendraamžiais.* Suaugusiojo vaidmuo – būti partneriu, patyrusiu draugu, kuris padeda vaikui žengti į aukštesnį raidos lygmenį, skatindamas kalbą, mąstymą, savarankiškumą ir pasitikėjimą savimi. Programa orientuota į tai, kad ugdymas vyktų per bendravimą, žaidimą ir patirtinę veiklą, atsižvelgiant į vaiko kultūrinę aplinką ir asmeninę patirtį. Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

- **vaiko orumas** – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
- **vaiko gerovė** – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
- **saviraiškos laisvė** – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;
- **lygiavertis dalyvavimas** – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;
- **lygiateisiškumas ir teisingumas** – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;
- **pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

- **bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;
- **kultūrinis tapatumas** – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Vaikų poreikiai. Centre tenkinami ir turtinami kiekvienam vaikui aktualūs poreikiai (1 pav.).

1 pav. Vaiko poreikiai

Centre skiriamas dėmesys kiekvienam vaikui ir jų poreikiams, įgyvendinant *universalaus dizaino mokymusi prieigą* – numatant galimus barjerus ir apgalvojant jų įveikimo pastolius. Kiekvienas vaikas ugdosi savo tempu ir pasiekia optimalaus pagal savo potencines galias pasiekimų žingsnio. Regos sutrikimų turintiems vaikams atliekami regėjimo funkcijas lavinantys užsiėmimai. Vaikams, kuriems nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai yra teikiama švietimo pagalbos specialistų pagalba. Šiaulių miesto ir centro silpnaregiams ir akliesiems teikiama tiflopedagogo pagalba. Taigi, visi vaikai ugdomi kartu su bendraamžiais, įgyvendinant įtraukiojo ugdymo ir universalaus dizaino mokymusi prieigos nuostatas.

Centras rūpinasi vaikų emocine sveikata, kuriant saugią ir palaikančią aplinką, skatinant saviraišką ir emocijų pažinimą, užtikrinančią visuminį vaiko ugdymą. Ugdymas yra lankstus, paremtas tyrinėjimu ir kūrybiškumu, o tikslai ir metodai pritaikomi pagal individualų vaiko pažinimą. Ugdymo procesui pasitelkiamos įvairios modernios erdvės ir technologijos.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Tėvai (globėjai) yra lygiaverčiai ugdymo proceso partneriai, o pedagogai kuria kontekstą aktyviam vaikų bendravimui ir mokymuisi. Bendradarbiavimas su tėvais (globėjais) grindžiamas abipuse pagarba ir orientuotas į vaiko gerovę. Reguliarios apklausos, susirinkimai ir pokalbiai leidžia tėvams teikti pasiūlymus dėl ugdymo ir aplinkos tobulinimo, priimamos tėvų iniciatyvos erdvių kūrimui, atnaujinimui. Tėvams (globėjams) svarbu tinkama vaikų priežiūra ir maitinimas, vaiko saugumo ir sveikatos užtikrinimas, socialiniai įgūdžiai, savarankiškumas ir pasiruošimas mokyklai. Bendravimui naudojamas elektroninis dienynas, elektroninis paštas, pokalbiai, susitikimai, atvirų durų dienos.

Centras yra atviras visuomenei, aktyviai bendradarbiauja su vietos ir nacionalinėmis švietimo bei specializuotomis organizacijomis, siekdamas tobulinti savo veiklą ir plėtoti edukacinius ryšius.

Regiono ypatumai. Šiaulių miesto centre įsikūręs Centras turi išskirtinę vertę dėl greta esančio didelio ir saugaus parko. Ši žalioji erdvė suteikia puikias galimybes aktyviai fizinei veiklai, žaidimams, gamtos tyrinėjimams ir tiesiog buvimui gryname ore, o tai itin svarbu vaikų fizinei ir emocinei gerovei. Parko aplinka ne tik mažina stresą ir gerina nuotaiką, bet ir sudaro natūralias sąlygas pažinti gamtą, stebėti jos pokyčius ir ugdyti ekologinį sąmoningumą. Be to, tai yra erdvė socialiniams kontaktams ir kultūriniam pažinimui.

Patogi Centro lokacija šalia svarbių kultūros ir švietimo institucijų, tokių kaip Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, „Aušros“ muziejus, Kultūros centras ir Šiaulių technologijų mokymų centras, atveria galimybes įvairiapusiam ugdymui už Centro ribų, papildant ugdymo procesą naujomis patirtimis ir ištekliais.

Centro savitumas. Šiaulių Petro Avižonio ugdymo centras (įsteigtas 1991 m.) yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, išsiskirianti tuo, jog yra *ir* ikimokyklinio ugdymo įstaiga (lopšelis-darželis), vykdanči ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, *ir* teikia specializuotas paslaugas regos sutrikimų turintiems vaikams, kur jiems teikiama kvalifikuota tiflopedagogo pagalba bei akių korekcijos užsiėmimai.

Misija. Tvirtus pagrindus sėkmingam ir sveikam vaikų gyvenimui laiduojanti inovatyvi ikimokyklinio ugdymo įstaiga.

Vizija. Atvira kiekvienam, moderni ir besimokanti ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurioje vaikai auga vertinami, smalsūs ir džiugūs.

Centras išsiskiria sveikatinimo veiklos prioritetu, apimančiu sveikatinimą per baseino užsiėmimus Centro ir Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų vaikams ekologišką maitinimą, regos funkcijų lavinimą, tiflopedagoginę pagalbą, įvairių sveikatinimo veiklų organizavimą.

2 pav. Centro savitumas

Centre dirba profesionalūs pedagogai: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai, kiti mokytojai(neformalaus (meninio), fizinio ugdymo), švietimo pagalbos specialistai (logopedai, specialusis ir socialinis pedagogai, tiflpedagogas, judesio korekcijos specialistas), plaukimo instruktorius. Komandos darbą stiprina mokinio padėjėjai, bendrosios praktikos slaugytojas.

Programos atnaujinimas – nuolatinis procesas, kurį sąlygoja realūs veiksniai bei įvykiai. Šalies ekonominio, socialinio, kultūrinio gyvenimo kaita įpareigoja švietimo bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikiais. Šiandien ugdymo turinys suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūros, gyvenamosios aplinkos poreikiais. Programos turinys nuolat peržiūrimas, atnaujinamas, derinant su švietimui keliamais tikslais ir uždaviniais, strateginiais dokumentais, atsižvelgiant į vaiko ir šeimos poreikius.

II SKYRIUS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

1. Sveikatingumo. Skatinama aktyvi veikla, formuojami sveikos gyvensenos įgūdžiai, vaikai pratinami saugoti savo ir kitų fizinę ir psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai elgtis ir jaustis artimiausioje aplinkoje.

2. Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

3. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalaikis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

4. Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

5. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

6. Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

7. Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę;

8. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

9. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

10. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

11. Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

12. Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

III SKYRIUS

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

TIKSLAS – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

UŽDAVINIAI:

- sistemingai plėtoti kiekvieno vaiko individualias galias, atsižvelgiant į jo amžių, raidos ypatumus, gebėjimus ir šeimos sociokultūrinę aplinką;
- tikslingai ugdyti vaikų fizinės ir emocinės sveikatos įgūdžius, skatinantį saugų elgesį bei sąmoningą rūpinimąsi savimi ir kitais;
- skatinti mokytojų ir vaikų bendro veikimo dialogą, grįstą atvirumu, įsiklausymu ir emociniu saugumu;
- sukurti žaismingą, saugią, kontekstais paremtą ugdymosi aplinką, skatinančią asmeninę vystymąsi ir atvirumą sociokultūrinei įvairovei;
- užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę pagal jo poreikius, sudaryti galimybę vaikams skirtingais būdais pademonstruoti pasiekimus bei daromą pažangą, ją nuolat stebint, fiksuojant ir aptariant su tėvais;
- plėtoti pasitikėjimu, pagarba ir abipuse partneryste grindžiamą bendradarbiavimą tarp vaikų, tėvų ir centro darbuotojų, kartu kuriant besimokančią bendruomenę.

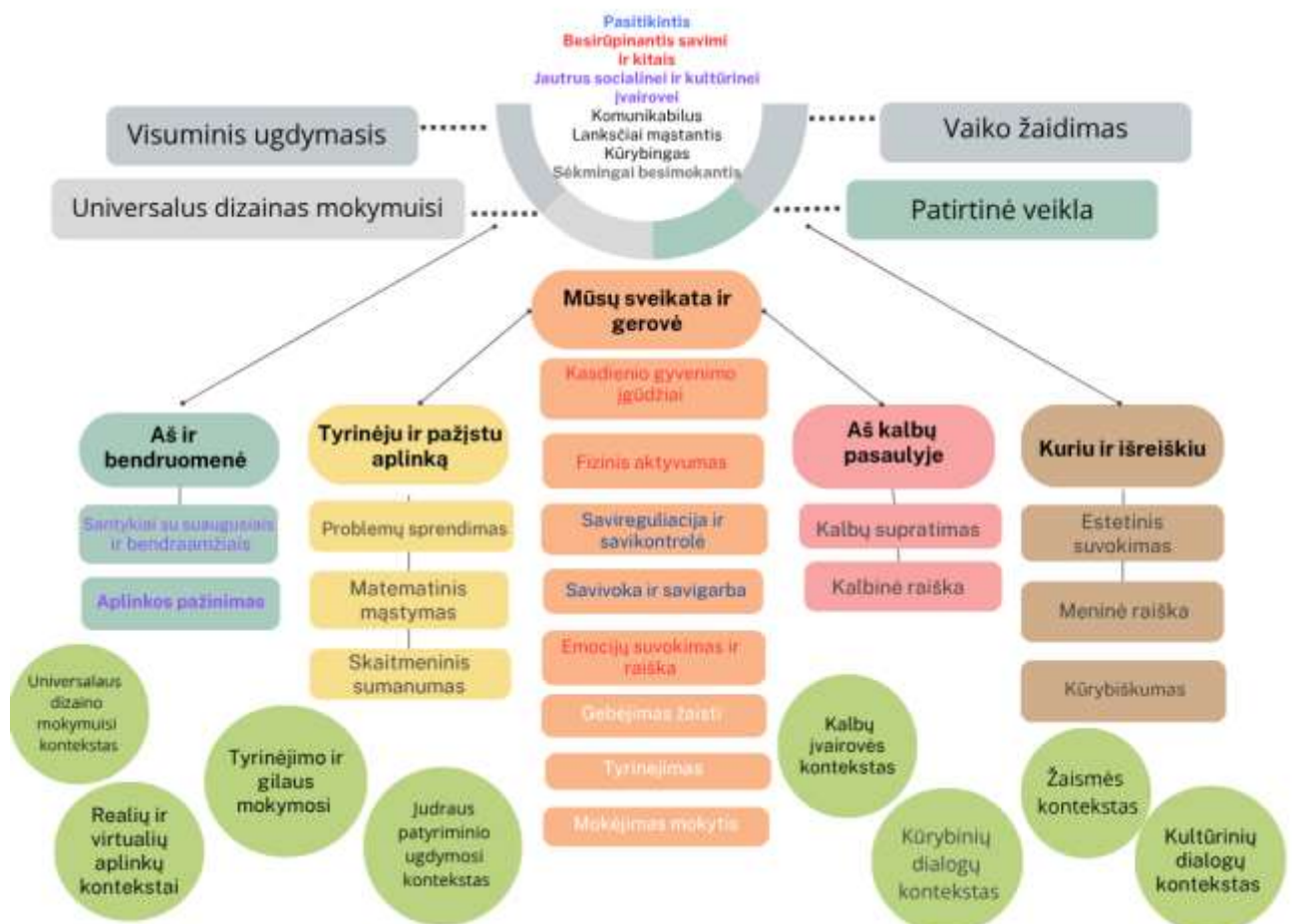
Ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos, ugdymo(si) proceso rezultatai yra plėtojami remiantis 18 pasiekimų sričių, kurios apibrėžia: vertybines nuostatas, esminius gebėjimus bei pasiekimų srities dėmenis. 18-os pasiekimų visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdieninio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais, aplinkos pažinimas, matematinis mąstymas, skaitmeninis sumanumas, kalbų supratimas, kalbinė raiška, estetiškas suvokimas, meninė raiška, kūrybiškumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, gebėjimas žaisti, mokėjimas mokytis. Nepaisant sąlyginio pasiekimų sričių jungimo į grupes, jos yra lygiavertės ir apima visus svarbiausius vaiko nuo gimimo iki 6 metų pasiekimus.

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Vaikų pasiekimai plėtojami turiniu, paremtu penkiomis ugdymo(si) sritimis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“. Ugdymo turinys – tai kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės-kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais, pritaikomas ir pasirenkamas taip, kad būtų prasmingas ugdytiniui, atitiktų jo polinkius ir poreikius, tiktų ugdymo(si) aplinkai ir situacijai. Ugdymo turinys yra lankstus ir atviras kaitai, siejamas su programos tikslu ir uždaviniais, orientuotas į visapusišką vaiko galių ugdymą, vaikų idėjų plėtojimą, prisitaikymą prie kasdienos aktualijų.

Programos vaikų ugdymo turinyje išskiriami vaiko gebėjimai, kuriuos turėtų įgyti 1–3 m. vaikas (ankstyvasis amžius) ir 4–6 m. vaikas (ikimokyklinis amžius). Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai ugdomi pagal bendrąsias programas. Ugdymo turinys jiems pritaikomas.

3 pav. Konceptualus modelis

Konceptualus programos modelis atskleidžia sukurtą visapusišką, kiekvieno vaiko 7 galias atskleidžiančią ir tobulėti skatinančią aplinką, t.y. 8 kontekstus, kurie kuriami tiek grupės, tiek lauko aplinkoje. Centre vaikais, kokius siekiame užauginti, skatinant juos įsitraukti į veiklą, pasiremiant žaidimu ir patirtine veikla, tokiu būdu užtikrinant įtraukaus ugdymo(si) procesą. Pasiremiami pedagogų ir tėvų nuostatomis, išskyrėme sveikatinimo sritį, vertybių ir *prioritetinių* vaikų galių sąsajas:

Pasitikintis – orus, drąsiai, laisvai reiškia savo nuomonę, jausmus ir poreikius.

Besirūpinantis savimi ir kitais – empatiškai atliepia kitų poreikius, emocijas, idėjas, tolerantiškas, geba užmegzti draugiškus ryšius su aplinkiniais.

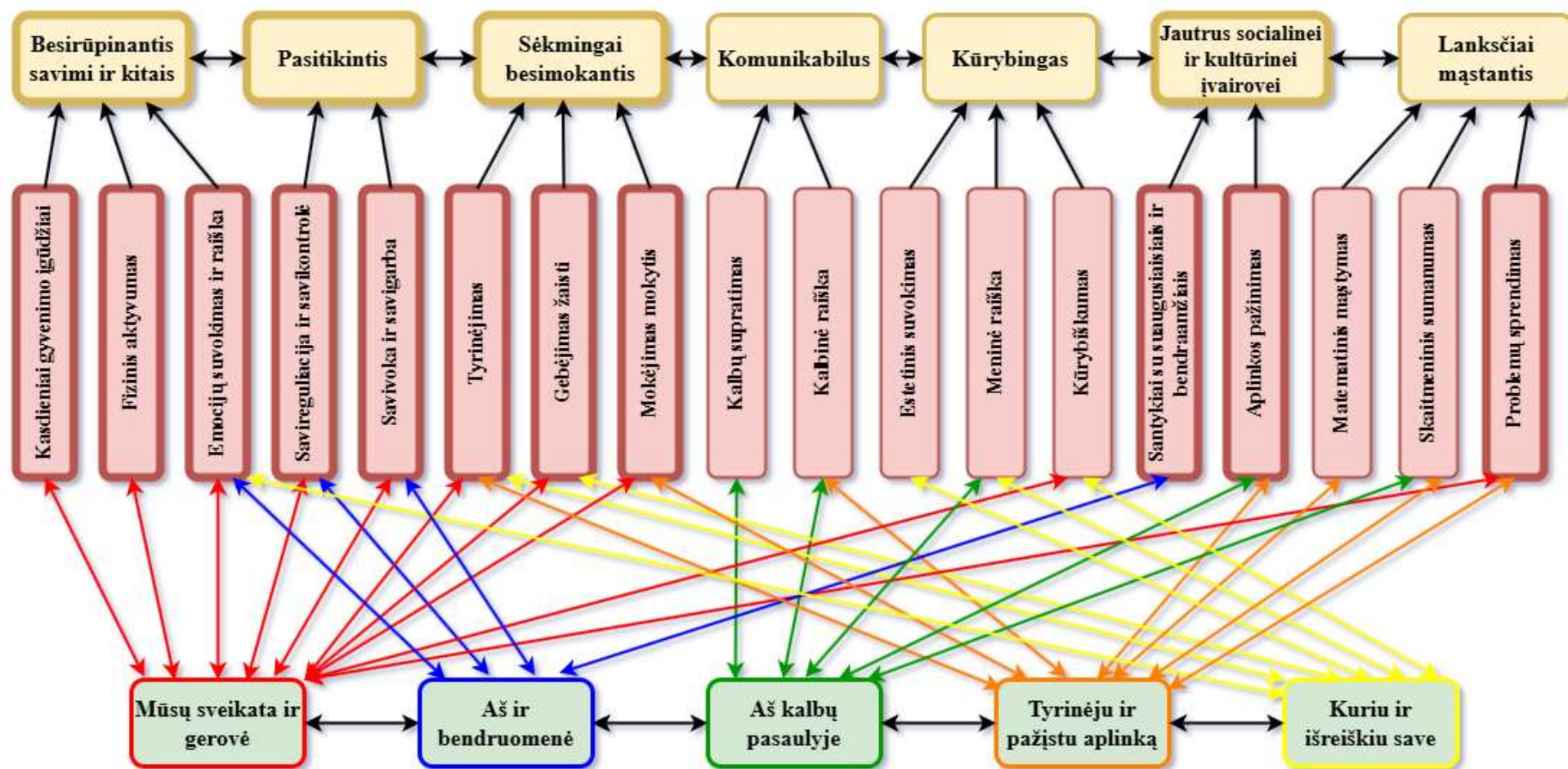
Jautrus kultūrinei įvairovei – gerbia, toleruoja ir priima kitų žmonių kultūrinį savitumą.

Sėkmingai besimokantis – aktyvus, pasirengęs imtis naujų iššūkių ir gebantis savo patirtį pritaikyti naujuose kontekstuose.

Konceptualų modelį papildo 3 pav., kuriame pavaizduotos vaiko galių, pasiekimų ir ugdymo turinio sąsajos. Išsamus ugdymo turinio detalizavimas pateikiamas 1 priede.

Vaiko auginamų galių, pasiekimų sričių
ir ugdymo(si) sričių galimi ryšiai

SVEIKATOS STIPRINIMAS

4 pav. Vaiko galių, pasiekimų ir ugdymo turinio sąsajos

BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAIS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Mūsų sveikata ir gerovė“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KASDIENIAI GYVENIMO ĮGŪDŽIAI <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Esminiai gebėjimai Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.	Mimika, gestais, žodžiu pasako ko nori, ir ko nenori valgyti. Žaidžia su įvairiais žaislais – nešioja, myluoja, sodina, prausia, maitina, rengia, guldo, veda pasivaikšioti. Pagal simbolius atpažįsta savo asmeninius higienos reikmenis, rūbus. Kartu su mokytoju tvarko žaidimo vietą. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Smėlio dėžė“ psl. 12, 24; „Aš“ pasaulis“ psl. 9, 51; „Korys“ psl. 19, 28; „Judantys laiptai“ psl. 15; „Atradimų takelis“ psl. 26.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.	Kuriam plakatus, naudojami įvairiomis interaktyviomis programėlėmis (wordwall, learningApps, jigsaw planet, chatterpix kids, QR kodai, quiver ir kt.) žaidimais (vaidmeniniai, kūrybiniai, žaidimai su specialiais tam paruošta medžiaga, didaktiniai, judrieji) dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, žaidžia įvairius kūrybinius, stalo žaidimus. Dalyvauja pokalbiuose, diskusijose, praktinėse veiklose, stebi, aptaria vaizdinę medžiagą. Padeda mokytojui gaminant sveikatai palankius užkandžius: vaisių kokteilius, mišraines, sausainius, pyragus ir kt. ir juos ragauja. Analizuoja, domisi, kalba, diskutuoja apie sveiko maisto piramidę, sveikos gyvensenos įpročius, vandens naudą žmogaus organizmui. Gamina sveikus, sveikatai palankius užkandžius: vaisių kokteilius, mišraines, sausainius, pyragus ir kt. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ 36 psl.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>universalaus dizaino mokymuisi, žaismės.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
FIZINIS AKTYVUMAS <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminiai gebėjimai</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tiksliai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.	Dalyvauja rytinėje mankštoje, fizinio aktyvumo užsiėmimuose, pasivaikščiavimo lauke, baseine ir kt. judrioje veikloje, sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose ir sporto šventėse (Riukkpa, sveikatiada ir kt.). Žaidžia judrius, orientaciją lavinančius, žaidimus, juda aktyviai veikia. Laisvai bėgioja po kiemą, salę, sustoja išgirdęs garsinį signalą. Sportuoja netradicinėse aplinkose. Žaidžia žaidimus lavinančius smulkiąją ir stambiają motoriką. Bando mesti kamuolį draugui, aukštyn, į paguldytą lanką, krepšį. Eina zigzagu, greitai sustoja, kai to reikia. Dalyvauja baseino veikloje, atlieka skirtingus motorinius judesius. Mokosi saugaus elgesio pagrindų vandenyje ir šalia jo. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantys laiptai“; „Smėlio dėžė“ psl. 8; „Aš“ pasaulis“ 16, 30 psl.; „Atradimų takelis“ 8, 39 psl.; „Kalbos spintelė“ 31 psl.; „Medžiagų dialogai“ 8, 23, 31 psl..
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Eina, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.	Dalyvauja rytinėje mankštoje, fizinio aktyvumo užsiėmimuose, pasivaikščiavimo lauke, baseine ir kt. judrioje veikloje, sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose ir sporto šventėse (Riukkpa, sveikata visus metus, sveikatiada, futboliukas ir kt.). Žaidžia įvairius žaidimus (judrieji, komandiniai, kūrybiniai, vaidmeniniai, siužetiniai) kuriuose dominuoja visi pagrindiniai judesiai t. y. ėjimas, bėgimas, mėtymas, laipiojimas, pusiausvyros pratimai. Bėgant greitai keičia kryptį, tempą. Žaidžia gaudynes su draugais. Pasilenkia ir pasiekia savo kojų pirštus. Šokinėja abiem kojomis vietoje, lengvai judant pirmyn. Rungtyniauja estafetėse.

		Žaidžia judrius, orientacinius ir kitus komandinius žaidimus. Žaidžia, atlieka įvairias užduotis lavinančias smulkiąją motoriką, akies ir rankos koordinaciją. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Žalioji pieštukas“ 14 psl.; „Aš“ – matomas ir nematomas“ 15, 32 psl.; „Kūrybiniai dialogai“ 8, 30, 35 psl.; „Judantis pasaulis“ (visa knyga).
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>judraus patirtinio ugdymosi ir žaismės.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradedą vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoją (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Veido išraiška, mimika, judesiu parodo, pradedą atpažinti pagrindinius jausmus (linksma, piktas, liūdnas, išsigandęs). Apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti. Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus. Žaidžia įvairius žaidimus su emocijomis. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Medžiagų dialogai“ psl. 31; „Aš“ pasaulis“ psl. 24, 38; „Kalbos spintelė“ psl. 37; „Atradimų takelis“ psl. 14; „Smėlio dėžė“ psl. 8, 24, 30; „Puodų orkestras“ psl. 19, 34; „Judantys laiptai“ psl. 19.
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoją. Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų. Kūno išraiška pavaizduoją jausmus, žaidžia įvairius žaidimus „Kaip jaučiuosi šiandien? Pasakyk, kaip jaučiasi draugas...“ Stebi, klausosi, diskutuoja įvairias situacijas. Klausosi ir įvardina įrašų iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaikos. Sudeda siužetus (tinkamas ir netinkamas elgesys; malonūs ir nemaloni jausmai).

		Dalyvauja socialinėse, prevencinėse akcijose. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Pakylėta kasdienybė” psl. 17, 22, 30, 37; „Mokymosi veidrodis” psl. 28; „Kūrybingi dialogai” psl. 19; „Realybių žaismė” psl. 47; „Aš“ - matomas ir nematomas” psl. 32, 51, 64; „Kalbos ir knygos gelmė psl. 14, 51; „Pasaulis be sienų” psl. 67.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi.</i>	

PASITIKINTIS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Aš ir bendruomenė“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SAVIVOKA IR SAVIGARBA <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminiai gebėjimai</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	Tyrinėja save veidrodyje. Žaidžia žaidimus (didaktinius, kūrybinius, imitaciniai, sensoriniai, lavinamieji, siužetiniai) apie žmogaus kūno dalis, parodo, bando nupiešti pagrindines kūno dalis. Apžiūrinėja, atpažįsta savo šeimos narius, grupės draugus nuotraukose. Sako „Aš“. Apžiūrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas. Nuotraukose atpažįsta šeimos narius, grupės draugus, grupės darbuotojus. Mokosi pasakoti apie save, pasako kam reikalingos kūno dalys (kojos, rankos...). Žaidžia emocinius, didaktinius, lavinamuosius ir kitus žaidimus. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Medžiagų dialogai“ psl. 8, 23, 27; „Smėlio dėžė“ psl. 8.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvėpiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą,	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Pasakoja apie save: amžius, išvaizda, lytis, pomėgiai, gebėjimai. Lygina save, koks buvo anksčiau, koks yra dabar. Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus, skirtumus, pomėgius. Analizuoja savo elgesį įvairiose situacijose, įsivertindamas savo elgesį „įsivertinimų lentoje“. Per socialinius, emocinius, gyvenimo įgūdžių projektus, akcijas, prevencinius renginius (tarptautinė tolerancijos, savaitė „be patyčių“, tarptautinė „draugystės“, „ačiū“ diena) programas („kimochis“, „Zipio draugai“, „Drambliada“ ir kt.).

	žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	Įvairios bendruomenės įstaigos, miesto, šalies renginiai, šventės, akcijos („Būk saugus“, „Diena be automobilio“, „Vasario 16-osios minėjimas“, „Rugsėjo 1 - oji“ ir kt.) Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Pasaulis be sienų“ psl. 8, 36; „Kūrybiniai dialogai“ psl. 25; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 37; „Pasaulis be sienų“ psl. 8, 52.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kultūrinių dialogų, kūrybinių dialogų, žaismės.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ Vertybinė nuostata Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. Esminiai gebėjimai Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose bando valdyti savo emocijų raišką ir elgesį. Pradedama laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.	Panaudojant nusiramino priemonės (mylimi žaislai, mylimukai), daiktus žaidžiami žaidimai nukreipiant dėmesį. Įvairūs sugalvoti vaikų mėgstami personažai, trumpų video filmukų peržiūra. Susipažįsta su grupėje esančiomis taisyklėmis, pradeda naudoti mandagumo žodelius (ačiū, prašau, atsiprašau). Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Puodų orkestras“ psl. 14; „Atradimų takelis“ psl. 32; „Medžiagų dialogai“ psl. 8.
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Pats taiko įvairius nusiramino, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeikių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Įvairios diskusijos, pokalbiai, situacijų analizės, vaidmeniniai – emociniai, sportiniai, muzikiniai, žaidimai. Kūrybinė – meninė veikla. Taisyklių kūrimas, užrašymas, apipavidalinimas ir jų laikymasis grupėje ir už jos ribų. Nusiramino, atsipalaidavimo būdų taikymas stresinėse situacijose. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Pasaulis be sienų“ psl. 8; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 51.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui : <i>judraus patirtinio ugdymosi, kūrybinių dialogų, universalaus dizaino mokymusi.</i>	

SĖKMINGAI BESIMOKANTIS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Tyrinėju ir pažįstu“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
GEBĖJIMAS ŽAISTI <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminiai gebėjimai</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Kartoja labiausiai pasisėkusių ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, kartoti, turi savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“. Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos atkartoja. Inicijuoja ir palaiko žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“. Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais. Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Spontaniškai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą vaidmenų žaidimą.	Žaidžia paprastus žaidimus, žaidimus pvz. „kū-kū“ (slėpimo ir atsiradimo, kartojimo žaidimai). Žaidimai su paprastais žaislais kaip kaladėlės, piramidė, rutulys. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų veiksmus (virti, kepti, migdyti lėlę, žaisti gydytojais). Pradeda žaisti „aplinkos imitacijos“ žaidimus. Žaidžia su įvairiais sensoriniais, muzikiniais žaislais, knygelėmis, daiktais. Rekomenduojamos žaidimų rūšys: sensoriniai tiriamieji, funkciniai, judesius lavinamieji, judrieji, siužetiniai, siužetiniai vaidmeniniai, ugdomieji.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, pasirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus. Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienės socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių. Geba laikytis žaidime priimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį. Mokytojo paskatintas nesunkiai išitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius.	Žaidžia sudėtingesnius socialinius žaidimus, kuria paprastas socialines istorijas ir vaidina įvairias kasdienes veiklas (pvz: gydytojas, pardavėjas, šeimas ir kt.). Savo žaidimuose naudoja daiktus pakaitalus (pvz: žaislinį telefoną naudoja kaip tikrą telefoną). Kuria sudėtingesnius statinius iš kaladėlių, lego, šiaudelių ir pan. Dalyvauja grupiniuose žaidimuose (futbolas, krepšinis, gaudynės, įvairūs stalo žaidimai) žaisdamas laikosi bendro susitarimo dėl žaidimo taisyklių.

Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Stengiasi laikytis taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.	Rekomenduojamos žaidimų rūšys: kūrybiniai (vaidmeniniai, naratyviniai, draminiai, režisūriniai, konstrukciniai); žaidimai pagal taisykles (didaktiniai, judrieji, tradiciniai (liaudies), imitaciniai modeliuojantys, kompiuteriniai, intelektiniai).
Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>žaismės, universalus dizaino mokymuisi, kūrybinių dialogų, judraus patirtinio.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Išbando naujus tyrinėjimo būdus; tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką įsitraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu.	Mimika, gestais, žodžiu pasako ko nori, ir ką nori paimti, paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Visais pojūčiais (rega, klausa, uosle, lytėjimu, ragavimu) tyrinėja kas yra aplinkui: judina, stebi, klausos, bando išardyti ar sudėti. Išardo žaislus, pažiūri kas yra jų viduje. Tyrinėja daiktus ant šviesos stalo, žaidžia su kinetiniu smėliu, modelinu. Žaidžia su sensoriniais, muzikiniais žaislais ar daiktais. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Medžiagų dialogai“ 18, 23 psl.; „Puodų orkestras“ 14 psl.; „Kalbos spintelė“ 26 psl.; „Smėlio dėžė“ 12, 16, 24 psl.; „Atradimų takelis“.
TYRINĖJIMAS <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminiai gebėjimai</i>	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi.	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Atpažįsta daiktų, gyvūnų, augalų panašumus ir skirtumus, juos apibendrina, grupuoja, klasifikuoja. Tyrinėja daiktų panaudojimo galimybes. Pastebi ir įvardija pasikeitimus artimiausioje aplinkoje, samprotauja kas tai įtakojo. Kuria įvairius žemėlapius, diagramas, lentelės, koliažus, konstravimo planus, tyrinėja priežasties ir pasekmės ryšius.

Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Geba ir noriai pristato savo veiklą, pasiekimus draugams. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos ir knygos gelmė“ 9 psl.; „Energijos upė“; „Dėlionių kilimas“ 8 psl.; „Kūrybiniai dialogai“ 14 psl.; „Realybių žaismė“ 9 psl.; „Pasaulis be sienų“ 16, 30, 60, 67, 82 psl.; „Pakylėta kasdienybė“ 8, 17 psl.; „Judantis pasaulis“ 20 psl.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
MOKĖJIMAS MOKYTIS <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminiai gebėjimai</i> Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.	Stebi aplinką ir atkartoja veiksmus, judesius, garsus. Džiaugiasi savo pasiekimais, įtvirtina juos kartodamas. Išbando ir žaidžia bendrus naujus pasiūlytus žaidimus. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Smėlio dėžė“ psl. 20; „Korys“ psl. 14, 23; „Aš“ pasaulis“ psl. 16; „Kalbos spintelė“ psl. 22, 37; „Atradimų takelis“ psl. 32; „Medžiagų dialogai“ psl. 13.
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą.	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmokti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. Imasi iniciatyvos ir siekia savo tikslo. Numato ir renkasi priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau. Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti.

	Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kūrybiniai dialogai“ psl. 19; „Žaliasis pieštukas“ psl. 48; „Aš“ – matomas ir nematomas“ psl. 9, 44; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 8, 17; „Dėlionių kilimas“ psl. 32.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>universalus dizaino mokymuisi, judraus patirtinio ugdymosi.</i>	

KOMUNIKABILUS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Aš kalbų pasaulyje“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KALBŲ SUPRATIMAS. <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	Čiauška garsų junginiais, savo kalba pakartoja paprastus žodžius. Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į vaikų ar suaugusio klausimus, prašymus. Girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių. Kartuoja trumpus eilėraštnkus. Mėgdžiojimu, mimika, veiksmiais, žodžių kartojimu dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Užduoda klausimus, bando atsakyti į užduotus klausimus. Komentuoja matytus filmukus, atkartoja nesudėtingus ketureilius, pabaigia žinomas pasakas. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos spintelė“ psl. 31, 37; „Judantys laiptai“ psl. 19, 23.
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta,	Vartydami knygeles, žiūrinėja iliustracijas, vaizduoja, kad skaito, pasakodamas apie iliustracijas. Žaidžia su grafiniais simboliais, vartoja juos įvairioje veikloje, patys juos kuria, imituoja raštą (keverzoja, piešia, rašo raides, jų junginius, žodžius). Mėgina mėgdžioti rašymą. Iliustruoja knygas, rengia parodas. Kuria atvirukus, skelbimus. Taiso apiplyšusias knygeles. Vaizduodami, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį.

	kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais teksta, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	Klausydamiesi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais. Atidžiai klausydamiesi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis). Atpažindami savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Piešiniais, ženklais, raidėmis išreiškia savo išgyvenimus, patirtį, mintis. Klausydamiesi suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 19, 28, 51; „Pasaulis be sienų“ psl. 52, 82; „Mokymosi veidrodis“ psl. 28.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kalbų įvairovės, kultūrinių dialogų, universalus dizaino mokymuisi.</i>	

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
KALBINĖ RAIŠKA. <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi,	2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.	Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius. Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmiais, mimika ir pantomimika. Varsto raištelius. Varto knygeles. Bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje. Žaidžia žodžių žaidimus „Pakartok“ ir pan. Kartu su

jausmais, mintimis, išitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.		mokytoja ar padėjėja dainuoja daineles. Pasakoja apie matytas televizijos laidas vaikams. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos spintelė“ (visa knyga), „Judantys laiptai“ psl. 12, 15, 27; „Smėlio dėžė“ psl. 8, 16.
	Ketvirti-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 9, 23, 43, 51; „Žaliasis pieštukas“ psl. 29; „Realybių žaismė“ psl. 9, 13, 37.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kalbų įvairovės, žaismės, kūrybinių dialogų.</i>	

KŪRYBINGAS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Kuriu ir išreiškiu“

Pasiiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
ESTETINIS SUVOKIMAS <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.	Džiaugiasi galėdamas išbandyti naujas meninėsraiškos formas – piešia, lipdo, tapšnoja, klijuoja, tyrinėja įvairias medžiagas. Klausosi mokytojo parinktos įvairios muzikos, atpažįsta garsus, ritmą, emociją. Stebi aplinkos objektus ir reiškinius – gėles, medžius, debesis, vandenį – ir į juos reaguoja judesiu, veido išraiška, žodžiais („gražu“, „patinka“ ir pan.). Mėgdžioja tai, kas patinka – judesius, garsus, emocijas. Per meninę veiklą išreiškia savo nuotaikas ir santykį su aplinka – žavisi, grožisi, džiaugiasi. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos spintelė“ psl. 37; „Puodų orkestras“ psl. 24, 34.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Puošia centro aplinką savo kūrybos darbais. Teikia pasiūlymus dėl grupės, įstaigos aplinkos tobulinimo – idėjos išsakomos žodžiu ar piešiniu. Aktyviai dalyvauja Centro, miesto, šalies parodose, konkursuose, renginiuose. Drąsiai reiškia savo nuomonę apie savo ir kitų meninės veiklos rezultatus – įvardija, kas patinka, ką norėtų keisti ar patobulinti. Geba pagrįsti savo nuomonę, išklauso kitų vertinimus, diskutuoja. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 14, 19; „Pasaulis be sienų“ psl. 23, 52, 67;
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kultūrinių dialogų, kūrybinių dialogų, universalaus dizaino mokymuisi.</i>	

MENINĖ RAIŠKA Vertybinė nuostata Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. Esminiai gebėjimai Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti. Dailės posritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Pradeda rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.	Išbando įvairias vizualinės raiškos priemones, štampuoja delnais, pirštais, pasiūlytomis priemonėmis ant įvairių paviršių. Manipuliuoja biriomis medžiagomis naudodami įvairias formas, džiaugiasi rezultatu. Pastebi spalvą, dėmę, jaučia skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Supranta rankos judesių ir piešimo priemones paliekamą pėdsako ryšį. Tyrinėja savo keverzones, bando apie jas papasakoti, kuria lipdinius, „galvakojus“. Žaidžia prie šviesos stalų, panaudodami specialias priemones (įvairiaspalvį smėlį), gamtines medžiagas, antrines žaliavas. Susipažįsta su modelino, plastilino, molio galimybėmis. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantys laiptai“ psl. 12; „Korys“ psl. 8, 33; „Judantys laiptai“ psl. 12; „Kalbos spintelė“ psl. 17, 26, 31.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (gratažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.	Piešia tai, ką mato ar įsivaizduoja: gyvūnus, žmones, gamtą, pasakas. Kurdamas pasirenka priemones: pieštukus, dažus, flomasterius, klijus, žirkles, gamtines medžiagas, antrines žaliavas, derindamas jas su tradicinėmis meninės raiškos priemonėmis. Pažįsta ir pasirenka skirtingas technikas: tapymą, spaudą, koliažą, lipdymą. Derina technikas tarpusavyje. Pasakoja apie savo piešinį – kas jame pavaizduota ir kodėl tai jam svarbu. Domisi kitų darbais, komentuoja, vartodamas žinomas dailės sąvokas. Supranta, kad menas gali būti įvairus ir kiekvienas kuria savaip. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ psl. 13, 24, 30, 37; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 17, 22; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 9, 14, 23, 28, 34, 38, 51; „Dėlionių kilimas“ psl. 13; „Realybių žaismė“ psl. 18, 28, 37, 47.
Galimi kontekstai galių plėtojimui: tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, kūrybinių dialogų, žaismės.		

Muzikos posritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Eksperimentuoja balsu: kuria ir rečituoja savitus žodžius; paskatintas kūnu išgauna garsus, išbando naujus judesius, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Spontaniškai dainuoja „arioso“ dainas, kuriose platesnis diapazonas, juntamas metras ir reguliariai pasikartojantys ritmo dariniai, panaudojamos frazės iš išminktų dainų. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius.	Eksperimentuoja balsu, mėgdžioja aplinkos garsus, čiauška muzikiniais garsais, atkartoja toninius darinius. Dainuoja lopšines, nesudėtingas, siauro diapazono liaudies ar autorių sukurtas dainas, jas imituoja rankų ir kūno judesiais. Spontaniškai dainuoja, kurdami savo kūrybos daineles su įvairiais garsažodžiais ar be jų. Klausosi vaikiškų dainų, nesudėtingos struktūros instrumentinių kūrinių, atliekamų gyvai ar įrašytų. Išbando naujus judesius, paskatinti kūnu išgauna garsus, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos. Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus, jais kartu su pedagogu groja nesudėtingą ritmą (pvz., „ta – ta“), pritardamas suaugusiojo grojimui ar įrašui. Instrumentais pakartoja trumpus ritmo darinius. Žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais. Šoka, kurdamas laisvą, improvizacinį judesį. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Korys“ psl. 33.
	Ketvirti-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais. Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir komponuoja jungdamas kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą ir dinamiką). Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus.	Klausosi įvairaus žanro kūrinių, juos apibūdina. Klausimuose kūriniuose skiria kai kuriuos instrumentus (pvz., pianiną, smuiką, dūdelę ir kt.). Išraiškingai dainuoja sudėtingesnes vienbalses dainas, pakankamai tiksliai jas intonuoja, mimika, judesiais perteikia dainos nuotaiką. Dainuoja solo ir ansamblyje. Dainuoja staccato, legato, keičia melodijos dinamiką, tempą. Dainuoja gamą aukštyr – žemyn naudodamas rankų ženklus. Kuria, improvizuoja balsu. Spontaniškai kuria savo kūrybos dainas su žodžiais ar be jų. Įvairiais ritminiais (lazdelėmis, trikampių, šaukštais), melodiniais (ksilofonu, metalofonu, melodiniais varpeliais ar kt.) ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams.

	Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, sugeba atlikti ir supaprastintu būdu pavaizduoti ketvirtines, aštuntines ir pusines natas bei pauzes. Išklausęs muzikos kūrinį trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą. Dalinasi įspūdžiais, užduoda klausimus apie matytus koncertus, aptaria atlikėjų ir klausytojų vaidmenis gyvai atliekant muziką.	Tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Groja orkestre, laiku pradeda ir baigia groti. Žaidžia ritminį „aidą“. Ritminiams niuansams išgauti naudoja kūno perkusiją. Improvizuoja ritminiais ir melodiniais instrumentais. Groja panaudodami gamtinę medžiagą: kaštonus, akmenukus, lazdeles. Skiria muzikos rašto terminus: gama, nata, smuiko raktas, pauzė, penklinė ir kt. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ psl. 13, 24, 30, 37; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 17, 22; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 9, 14, 23, 28, 34, 38, 51; „Dėlionių kilimas“ psl. 13; „Realybių žaismė“ psl. 18, 28, 37, 47.
Šokio posritis	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kurį laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas. Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.	Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais. Sudaro ratą, jį didina, mažina. Trepsį, spyruokliuoja, susikabinę dviem rankomis su suaugusiuoju šokinėja ant dviejų kojų. Judesiais perteikia gyvūnų, paukščių, augalų judėjimo būdą, kryptį, aukštį (pvz., siūbuoja, šliaužia, ropoja, mojuoja rankomis, stovi ant vienos kojos, vaikšto pasistiebę, pritūpę pašoka į aukštį ir kt.), juos sujungia į seką. Mėgdžioja žaidinimų, lopšinių, katučių, mylavimų, kykavimų judesius. Žaidžia muzikinius žaidimus, eina muzikinius ratelius su imitaciniais – kūrybiniais judesiais. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Puodų orkestras“ (visa knyga).
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles). Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurtą šokio eigą.	Šoka koordinuodami savo kūną: juda ta pačia puse, išlaiko pusiausvyrą, demonstruoja lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Šoka po vieną, poroje, ratelyje, naudodami laisvą, kūrybinį judesį, vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, lietuvių liaudies sukamuosius ratelius, improvizacinius šokius, šokius pagal šiuolaikinės muzikos įrašus. Šokiuose naudoja įvairias priemones: skareles, juosteles, gamtines medžiagas ir kt. Šokant mimika, gestais ir judesiais perteikia šokio nuotaiką, pvz., greitai

	Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako, kur ir kada mato šokį savo aplinkoje, mokykloje ir už jos ribų.	sukasi pašokdami aukštyn ir pakeldami rankas aukštyn, taip perteikdami džiugesį arba lėtai svyruoja nuleidę rankas, pasilenkę žemyn, taip perteikdami liūdesį. Šokdami kuria, keičia judesių sekas pagal muzikos tempą, dinamiką, muzikinius niuansus. Šoka pagal „įsivaizduojamą“ muziką. Šoka šokių žingsnius: pristatomąjį, liauną bėgamąjį, dvigubą, šoninį, apsisukimo, pritūpimo. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ psl. 13, 24, 30, 37; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 17, 22; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 9, 14, 23, 28, 34, 38, 51; „Dėlionių kilimas“ psl. 13; „Realybių žaismė“ psl. 18, 28, 37, 47.
<i>Teatro posritis</i>	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	Pasirenka kūno ar balso raišką, norėdamas atkreipti kitų dėmesį ar išreikšti emocijas (pvz., rodo liūdną veidą, kai nori užuojautos, ar juokiasi dirbtinai, kad prajuokintų kitus). Veikdamas vaidmenų žaidimuose (pvz., „gydytojas“, „mama“, „meškiukas serga“) sąmoningai keičia balso toną, naudoja mimiką ir kūno judesius, kad įkūnytų pasirinktą personažą. Naudoja aplinkos daiktus kaip priemones savo emocijai ar vaidybai išreikšti (pvz., skara tampa apsiaustu, o šaukštas – mikrofonu). Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantys laiptai“ psl. 12; „Korys“ psl. 8;
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis. Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais; drauge su mokytojais ir vaikais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis.	Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas naratyvinius žaidimus, kuria savo išgalvotas pasakas, istorijas ir jungia į bendrą siužetą. Išbando save šešėlių teatre. Žaidžia stalo teatrą. Dalyvauja teatrinuose renginiuose su kitais vaikais: koncertuose, šventėse, inscenizacijose. Vaidindamas personažą keičia laikyseną, vaikščiojimo stilių, balso tembrą. Po spektaklio papasakoja, kas jam labiausiai patiko. Kalba apie savo vaidmenį ir kitų vaikų pasirodymus: giria draugų idėjas, pastebi jų kūrybiškumą.

	Dalinasi savo teatine patirtimi su kitais, apibūdina įsimintinus spektaklio epizodus, teatro formomis perteikiamas idėjas susieja su konkrečiomis gyvenimiškomis situacijomis ir išgyvenimais.	Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ psl. 13, 24, 30, 37; „Pakylėta kasdienybė“ psl. 17, 22; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 9, 14, 23, 28, 34, 38, 51; „Dėlionių kilimas“ psl. 13; „Realybių žaismė“ psl. 18, 28, 37, 47.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kūrybinių dialogų, žaismės.</i>	
KŪRYBIŠKUMAS. Vertybinė nuostata Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. Esminiai gebėjimai Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrodymas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. Judesio kalba jie išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Korys“ psl. 8; „Medžiagų dialogai“; „Kalbos spintelė“ psl. 26, 37; „Judantys laiptai“ psl. 9; „Atradimų takelis“ psl. 22, 46.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos) Patinka kurti savo žaidimus ir juos žaisti su grupės draugais ir mokytojais. Savarankiškai žaisdami ir kurdami vis naujus žaidimus, vaikai sutelkia visus savo gebėjimus, atskleidžia savo pomėgius ir stiprybes. Šokdami vaikai tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui. Patiria džiaugsmą kurdami įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų. Drauge su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotose renginiuose (tradicinėse šventėse, pasakų vaidinimuose su lėlėmis ir pan.). Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Judantis pasaulis“ psl. 13, 20, 24, 49, 30, 37, 49; „Mokymosi veidrodis“ psl. 22; „Kalbos ir knygos gelmė“ psl. 14, 23, 43; „Dėlionių kilimas“ psl.

		8, 40; „Energijos upė“ psl. 16, 34, 39, 49; „Kūrybiniai dialogai“; „Pasaulis be sienų“ psl.52.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, kūrybinių dialogų, žaismės.</i>	

JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Aš ir bendruomenė“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS IR BENDRAAMŽIAIS Vertybinė nuostata: Dalijasi su draugais, supranta draugus, rodo palankumą. Mokosi priimti kito nuomonę, supranta draugystės svarbą, vertina pagarbą kitoms kultūroms, tradicijoms ir žmonių skirtumams. Esminiai gebėjimai: Geba taikiai žaisti su kitais vaikais, išmoksta stebėti ir atpažinti draugo poreikius. Ugdo gebėjimą įtraukti kitus į bendrą veiklą, formuluoti savo mintis, spręsti konfliktus ir palaikyti ilgalaikius draugystės ryšius.	Mokosi atsisveikinti su tėvais. Žaidžia greta arba su draugu, pradeda mokytis bendradarbiauti ir spręsti ginčus. Reiškia teises į savo daiktą, stebi draugus ir bando įsitraukti į bendrą veiklą.	Dalyvauja atsisveikinimo ritualuose su tėvais. Dalijasi žaislais, stebi draugus, stato su draugu vieną bokštą. Dalyvauja pramogose, žaidžia taikiai su kitais vaikais. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Atradimų takelis“ psl. 14, 26; „Medžiagų dialogai“ psl. 8, 27.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Lengvai atsiskiria nuo tėvų, bendradarbiauja, turi draugų. Moka išsakyti savo nuomonę, laikosi susitarimų, įtraukia suaugusiuosius į savo veiklą. Tyrinėja draugų ir suaugusiųjų kultūrinius panašumus ir skirtumus, bando suprasti kitos kalbos ar elgesio ypatybes.	Kuria bendravimo taisykles, kviečia draugus kartu veikti. Diskutuoja apie draugystę, padeda kitiems vaikams. Priima svečius grupėje, kuria plakatus ir diskutuoja apie draugystės stiprinimą. Žaisdami ar kurdami, aptaria skirtingų tautų tradicijas, tyrinėja kitos kalbos žodžius, įsitraukia į bendrus projektus. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Pasaulis be sienų“ (visa knyga).
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>universalaus dizaino mokymuisi, žaismės.</i>	
Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)

APLINKOS PAŽINIMAS <i>Vertybinė nuostata</i> Pradedama suprasti artimos aplinkos svarbą, gamtos reiškinius, vertina pagarbą gamtai. Plėtoja pilietinį tapatumą, vertina gamtą ir kultūrą, supranta ekologijos svarbą, vertina toleranciją ir pagarbą kitoms kultūroms. <i>Esminiai gebėjimai</i> Suvokia ir įvardija artimos aplinkos objektus, mokosi rūpintis gamta ir gyvūnais. Geba stebėti ir analizuoti gamtos reiškinius, atpažinti kultūrinius simbolius, ugdomi atsakomybę už ekologinius veiksmus.	Atpažįsta ir įvardina artimos aplinkos daiktus, žino savo šeimos narių vardus. Susipažįsta su transporto priemonėmis, augalais ir gyvūnais. Pastebi pagrindinius žmonių išvaizdos skirtumus (plaukų spalvą, drabužius) ir reaguoja į juos.	Mokosi pažinti spalvas, formas, ieško paveikslėliuose gyvūnų. Augina augalus, susipažįsta su metų laikų ypatumais. Mėgdžioja kitos tautos veiksmus, pvz., šokių ar žaidimų judesius. Žr. „Žaismė ir atradimai”: „Atradimų takelis” psl. 14, 26; „Puodų orkestras” psl. 8, 14, 24, 29.
	Ketvirtį-šeštį vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Orientuojasi darželio aplinkoje, žino gyvenamosios vietos objektus. Domisi gamtos reiškiniais, rūšiuoja atliekas, prižiūri augalus. Tyrinėja įvairių tautų kultūros objektus, tradicijas ir šventes, žino jų svarbą.	Ruošia šeimos medžius, stebi gamtos reiškinius, kuria „Gamtininko kalendorių“. Lankosi muziejuose, aiškinasi gyvūnų ir augalų naudą žmogui. Dalyvauja tautinių švenčių renginiuose, tyrinėja savo šalies ir kitų šalių simbolius (pvz., vėliavas, rūbus, muziką). Žr. „Žaismė ir atradimai”: „Žaliasis pieštukas” (visa knyga); „Kūrybiniai dialogai” (visa knyga).
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, kultūrinių dialogų kontekstas.</i>	

LANKSČIAI MAŠTANTIS

Prioritetinė ugdymo turinio sritis – „Tyrinėjū ir pažįstu“

Pasiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
SKAITMENINIS SUMANUMAS <i>Vertybinė nuostata</i> Atsakomybės formavimas naudojantis prietaisais, skaitmeninės atsakomybės ugdymas, įvertinant, kaip ir kada naudoti technologijas. <i>Esminiai gebėjimai</i> Atpažįsta skaitmenines priemones, naudoja jas pagrindiniams veiksams, sąmoningas skaitmeninių įrankių naudojimas žaidimuose ir mokymuose.	Reaguoja į skaitmeninius įrenginius (pvz., liečia ekranus). Stebi spalvotus vaizdus, atpažįsta garsus ir paprastus judesius. Bando naudoti paprastus žaidimus ar programėles, kuriose reikia spustelėti ar vilkti elementus.	Žaidžia su interaktyviais žaislais, kurie reaguoja į jų veiksmus (pvz., muzikos instrumentų žaislai, edukacinės planšetės). Domisi išmaniaisiais įrengimais (telefonais, planšetėmis, ekranais) kur reikia paliesti ir vilkti objektus ekrane. Bando liesti, džiaugiasi rezultatu. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Smėlio dėžė“ psl. 9; „Spalvotas pasaulis“ psl. 17; „Atradimų takelis“ psl. 14.
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Supranta pagrindinius skaitmeninių įrenginių veikimo principus (pvz., kaip įjungti, pasirinkti programą). Naudoja paprastas edukacines programėles, lavinančias skaičiavimą, skaitymą, formų ar spalvų atpažinimą. Geba atlikti elementarius programavimo veiksmus (pvz., kodo blokelių sudėliojimą).	Naudoja interaktyvias edukacines programėles, kuriose reikia rūšiuoti, skaičiuoti ar atlikti užduotis pagal nurodymus (pvz., https://ziburelis.lt/nemokamai). Dalyvauja veiklose, kurios skatina suprasti kodavimą per žaidimą (pvz., su robotais-žaislais ar specializuotomis programėlėmis). Kuria paprastus „pavyzdžių pagalba“ uždavinius, naudodamiesi programėlėmis, kuriose reikia perkelti ar sudėlioti figūras pagal nurodymus. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Kūrybiniai dialogai“ psl. 31; „Kalbos ir knygos gelmė“ (visa knyga); „Realybių žaismė“ (visa knyga) pritaikant informacines technologijas.
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>realių ir virtualių aplinkų; tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.</i>	

PROBLEMŲ SPRENDIMAS <i>Vertybinių nuostatų</i> Pagarba kitų nuomonėms, skatinamas gebėjimas keisti požiūrį, pasitikėjimo savimi stiprinimas, bendradarbiavimo ugdymas sprendžiant problemas, atsakomybė už sprendimus, kūrybiškumas, savikontrolė ir atkaklumas. <i>Esminiai gebėjimai</i> Paprastų kliūčių įveikimas, smalsumo lavinimas, geba ieškoti sprendimų žaisdami, bendraudami, kūrybiškai ieško sprendimų, susidūrus su iššūkiais, planuoja problemų sprendimo veiksmus, įvertina rezultatus.	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Bando išspręsti paprastas situacijas, pavyzdžiui, kaip pasiekti žaislą ar kaip įdėti vieną objektą į kitą. Reaguoja į kliūtis, stengiasi rasti būdus, kaip jas apeiti ar pašalinti. Naudoja bandymų ir klaidų metodą, kai tyrinėja naujas aplinkas ar daiktus. Mokosi spręsti tarpusavio konfliktus.	Žaidžia su daiktais, kurie reikalauja problemų sprendimo (pvz., stengiasi manipuluoti daiktais, rasti būdus, kaip pastatyti bokštą, sukonstruoti objektą). Atlieka veiksmus, kur reikia įveikti kliūtis ar rasti būdą, kaip kažką pasiekti (pvz., lipa ant kėdės, kad pasiektų aukščiau esantį žaislą). Atsimena ir įvardina 2–3 grupės susitarimus. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Atradimų takelis“ (visa knyga); „Medžiagų dialogai“ (visa knyga).
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Sugeba išspręsti paprastas logines užduotis, kur reikia rasti sprendimo būdus. Pradedą spręsti užduotis, kuriose reikia įvertinti daugiau veiksmų, pvz., kelių daiktų tarpusavio ryšį. Išbandą strategijas ir renkasi tinkamiausias, kad pasiektų tikslą.	Žaidžia loginius žaidimus, kurie skatina strateginį mąstymą, pvz., dėlionės, kryžiažodžius, kodavimo užduotis. Dalyvauja žaidimuose, kuriuose reikia pasirinkti tinkamą sprendimo būdą (pvz., žaidimai su kliūtimis ar galvosūkių). Sprendžia realias gyvenimiškas problemas per žaidimą, pvz., kaip sukonstruoti pastatą iš įvairių medžiagų arba kaip pasiekti tikslą naudodamas turimus išteklius. Žr. „Žaismė ir atradimai“: „Žaliojo pieštukas“ (visa knyga); „Pakylėta kasdienybė“ psl. 8, 17, 22.
Galimi kontekstai galių plėtojimui: <i>kultūrinių dialogų kontekstas; žaismės, kūrybinių dialogų.</i>		

Pasiiekimų sritis, vertybinė nuostata, esminiai gebėjimai	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
MATEMATINIS MĄSTYMAS Vertybinė nuostata Smalsumas, tyrinėjimo džiaugsmas, teigiamas požiūris į klaidas, ugdomas atkaklumas, pabrėžiant sąžiningumą ir atsakomybę atliekant matematines užduotis. Esminiai gebėjimai Formų atpažinimas, objektų skaičiavimas, klasifikavimas pagal dydį, elementarių geometrinių formų supratimas, kiekybiniai palyginimai.	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Pirmi-treti vaikų gyvenimo metai: siekiame 3 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Ketvirtį-šešti vaikų gyvenimo metai: siekiame 6 žingsnio pasiekimų	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
	Galimi kontekstai galių plėtojimui: žaismės, kūrybinių dialogų, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, universalios dizaino mokymuisi.	

UGDYMO PROCESAS grindžiamas vaikų aktyviu dalyvavimu, žaidimų, patirties ir aplinkos tyrinėjimo metodais. Pedagogas veikia kartu, tačiau kartu jis ir pagalbininkas, moderatorius, stebėtojas, padedantis vaikams formuoti socialinius, kultūrinius ir pažintinius gebėjimus, kurti socialines sąveikas. Didelis dėmesys skiriamas jautrumui, kultūriniam skirtumams, pagarbai kitoms tradicijoms, bendruomeniškumo jausmo ugdymui. Ugdymo procesas, kaip nurodyta ir Konceptualiaame modelyje (3 pav.) apima: visuminį ugdymą, universalų dizainą mokymuisi, vaiko žaidimą ir patirtinę veiklą.

Visuminis ugdymas(is) – pagrindinė ugdymosi kryptis, užtikrinanti harmoningą vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažintinių, kalbos ir kūrybinių gebėjimų plėtrą. Šiame procese kuriamas vientisas pasaulio suvokimas, derinamos skirtingos ugdymo sritys bei balansuojama tarp savarankiško ir organizuoto mokymosi. Pvz., Vaikai tyrinėja gamtą lauke: jie stebi paukščius, renka lapus, klausosi vėjo garsų. Vėliau grupėje jie piešia matytus paukščius (kūrybinis ugdymas), klausosi pasakojimo apie jų gyvenimą (kalbinis ugdymas), skaičiuoja rastus lapus (pažintinis ugdymas), o žaidimo metu vaidina paukščių gyvenimą (socialinis-emocinis ugdymas). Taip užtikrinamas skirtingų ugdymosi sričių balansas ir tarpusavio sąveika.

Universalus dizainas mokymuisi – įtraukiojo ugdymo organizavimo prieiga, užtikrinanti kiekvieno vaiko sėkmingą įsitraukimą. Jis apima: vaiko įsitraukimą per pozityvias emocijas, supratimo gilinimą tyrinėjant informaciją įvairiais būdais ir įgytos patirties savarankišką raišką (idėjos išskėlimas, įgyvendinimas, grįžtamasis ryšys). Pvz., Vaikai mokosi apie geometrines figūras: vieni liečia ir apžiūri įvairias figūras iš medžio, molio ar popieriaus (jutiminis mokymasis), kiti mato figūras skaidrėse ir piešia jas (vizualinis mokymasis), tretie kuria figūras iš kūno judesių ar konstruoja iš kaladėlių (praktinis mokymasis). *Taip atsižvelgiama į skirtingus mokymosi stilius, užtikrinant, kad kiekvienas vaikas rastų tinkamiausią būdą suprasti informaciją.*

Vaiko žaidimas – svarbiausia ugdymo veikla, kurią vaikas kuria ir kontroliuoja pats, taikydamas savo įgūdžius bei plėtodamas gebėjimus. Centre skatinama žaidimo kultūra, kuri žadina vaikų kūrybiškumą, bendradarbiavimą ir savarankišką veiklą. Pvz., Vaikų grupėje įrengta „parduotuvė“: jie vaidina pardavėjus ir pirkėjus, mokosi skaičiuoti pinigus, tartis ir derėtis, atpažinti produktus, sugalvoti prekių reklamas. Šis spontaniškas žaidimas lavina vaikų socialinius įgūdžius, kūrybiškumą, kalbą ir problemų sprendimo gebėjimus.

Patirtinė veikla – mokymasis per praktinius patyrimus, kai vaikas stebi, eksperimentuoja, modeliuoja, komunikuoja ir reflektuoja. Vaikas, kaip jaunas tyrėjas, atradėjas auginamas grupėje ir už jos ribų, skatinant intelektualią, kritinio mąstymo reikalaujančią veiklą ir kiekvieno vaiko asmenines pastangas. Tai gali būti tyrinėjimai, STEAM, kūrybinė veikla, žaidybiniai užsiėmimai ar išvykos. Ugdymo procese naudojamos informacinės technologijos žadina vaiko motyvaciją mokytis,

pažinti, atrasti, plečia mąstymo galimybes. Vaikai tyrinėja ir atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, įgytą patirtį panaudoja kituose žaidimuose.

Ekskursijos ir išvykos praturtina vaikų patirtį, jie susipažįsta su artimiausia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka, mokosi ne tik orientuotis naujoje aplinkoje, bet ir tiesiogiai konstruoja savo žinias, veikdami natūralioje aplinkoje. Tam Centras aktyviai išnaudoja regiono ypatumus. Pvz. greta esantis miesto parkas tampa puikia erdve gamtos tyrinėjimams, stebint augalus, gyvūnus, metų laikų kaitą, organizuojant orientacinius žaidimus ir sportines veiklas gryname ore. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka suteikia galimybę dalyvauti edukaciniuose užsiėmimuose, susipažinti su knygomis ir kultūra, lavinti skaitymo ir raštingumo įgūdžius. „Aušros“ muziejus atveria duris pažinti regiono istoriją, kultūrą ir meną per interaktyvias ekspozicijas ir edukacines programas.

Ugdymosi procese labai svarbios **pedagoginės strategijos**, apjungiančios mokytojo vaidmenį, mokymo būdus ir metodus. Mokytojas gali būti:

- Stebėtojas – stebi vaikų iniciatyvas, stebi vaikų veiksmus, fiksuoja jų mąstymo procesą ir prireikus teikia individualią pagalbą ar patarimus, sudaro sąlygas savarankiškai atrasti, įsitraukti į veiklą.
- Iššūkių kūrėjas ir palaikytojas – sukuria situacijas, kurios skatina vaikus mąstyti kūrybiškai, spręsti problemas, bendradarbiauti ir ieškoti naujų sprendimų. Mokytojas pateikia atvirus ir daugiasluoksnius iššūkius, kuriems nėra vieno teisingo atsakymo; skatina vaikus dirbti kartu, dalintis idėjomis ir mokytis vieni iš kitų; Leidžia vaikams klysti ir mokytis iš savo klaidų, pabrėždamas, kad klaidos yra natūrali mokymosi dalis; skatina vaikus reflektuoti savo sprendimus ir strategijas.
- Tyrinėtojas – kartu su vaikais kelia klausimus, ieško atsakymų, dalyvauja eksperimentuose, tai skatina vaikų smalsumą, kritinį mąstymą ir bendradarbiavimą. Mokytojo taikomos *tyrimu grįstos strategijos*, tokios kaip Projektinis mokymasis kai mokytojas yra fasilitatorius, padedantis formuluoti klausimus, planuoti tyrimą, rinkti informaciją ir pristatyti rezultatus. Probleminis mokymasis (PBL): Vaikams pateikiama reali ar modeliuota problema, kurią jie turi išspręsti. Mokytojas padeda analizuoti problemą, generuoti galimus sprendimus ir juos išbandyti. Aktyvaus mokymosi strategijos (STEAM, eksperimentai ir praktiniai užsiėmimai, mokymasis bendradarbiaujant, Kūrybinės užduotys, Žaidybinimas); Strategijos, skatinančios klausimų kėlimą („Stebuklingi klausimai“, „Kas būtų, jeigu...?“), Strategijos, orientuotos į atsakymų paiešką.
- Kūrėjas – padeda vaikams atrasti įvairias kūrybos formas, skatina eksperimentuoti su idėjomis, priemonėmis.
- Partneris ir dialogo kūrėjas – aktyviai dalyvauja, žaidžia kartu vaikų žaidimuose, skatina diskusijas, pasiūlo būdus, kaip spręsti konfliktus patiems be mokytojo pagalbos.

- Mediatoriaus vaidmuo – padeda vaikams mokytis bendradarbiavimo, emocijų valdymo, empatijos. Pvz., Vaikas netyčia pastūmė kitą. Mokytojas padeda nuskriaustam vaikui išreikšti savo jausmus, o pastūmusiam vaikui – suprasti savo veiksmų pasekmes ir atsiprašyti. Grupė vaikų nesutaria dėl žaidimo taisyklių. Mokytojas padeda jiems kartu išklaustyti skirtingas nuomones ir susitarti dėl bendrų taisyklių, kurios būtų priimtinos visiems.
- Aplinkos formuotojas – sukuria kontekstais paremtą įvairialypę aplinką, pritaikytą vaikų tyrinėjimui ir kūrybai.
- Mąstymo skatintojas, kurio tikslas ne pateikti teisingą atsakymą, bet paskatinti vaikus mąstyti kritiškai, kelti hipotezes, analizuoti ir formuluoti savo idėjas. Mokytojas užduoda atvirus klausimus, prasidedančius žodžiais: „Kas būtų, jeigu...“, „Kaip tu manai...“, „Kodėl taip yra...“, kantriai laukia atsakymų, net jei jie iš pradžių yra netikslūs ar nebaigti, skatina vaikus argumentuoti savo nuomonę, nukreipia diskusiją naujomis kryptimis užduodamas papildomus atvirus klausimus, remdamasis vaikų atsakymais.
- Moderatorius / grįžamojo ryšio teikėjas – padeda vaikams apmąstyti savo patirtį, išvelgti ryšius, formuluoti išvadas ir dalintis savo įžvalgomis su kitais. Mokytojas sukuria saugią ir palaikančią aplinką, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi laisvai reikšti savo mintis; užduoda refleksinius klausimus: "Ką naujo sužinojai?", "Kas tave nustebino?", "Kaip tu jauteisi?", "Ką darytum kitaip?", "Ką tai tau primena?"; skatina vaikus klausytis vieni kitų, reikšti savo nuomonę pagarbiai ir reaguoti į kitų mintis; apibendrina diskusijos metu išsakytas idėjas, padėdamas vaikams susisteminti savo patirtį ir įgytas žinias padeda pritaikyti realiose situacijose; nukreipia diskusiją, jei ji nukrypsta nuo temos, ir padeda vaikams grįžti prie esmės.
- Kultūrinio ugdymo skleidėjas – supažindina su skirtingomis kultūromis, skatina atvirumą, ugdo jautrumą kultūriniams skirtumams.
- Vertybių ugdytojas – per kasdienes situacijas, diskusijas, projektus skatina vaikus suprasti draugystę, atsakomybę, bendruomeniškumą.

Programos įgyvendinimui tikslingai taikomi **ugdymo(si) metodai**, įtraukiantys bendradarbiavimą ir autentišką kultūrinį kontekstą, ne tik pažadina vaiko smalsumą bei pažinimo džiaugsmą, bet ir sudaro sąlygas aktyviam žinių konstravimui *socialinėje sąveikoje*. Šie metodai skatina laisvę mintims ir veiksmams per dialogą ir bendrą problemų sprendimą, inspiruoja individualius atsakymus, ugdydami gebėjimą formuluoti savo nuomonę ir ją argumentuoti grupėje. Moko vertinti skirtingas perspektyvas ir gerbti draugų idėjas kaip vertingą bendro pažinimo dalį, taip pat skatina savarankišką požiūrį, remiantis bendru patyrimu ir kultūrine aplinka. Ugdymo(si) metodai integruojami per žaidimą, žaismingas ir patrauklias situacijas, projekcinę veiklą, vaiko tyrinėjimus,

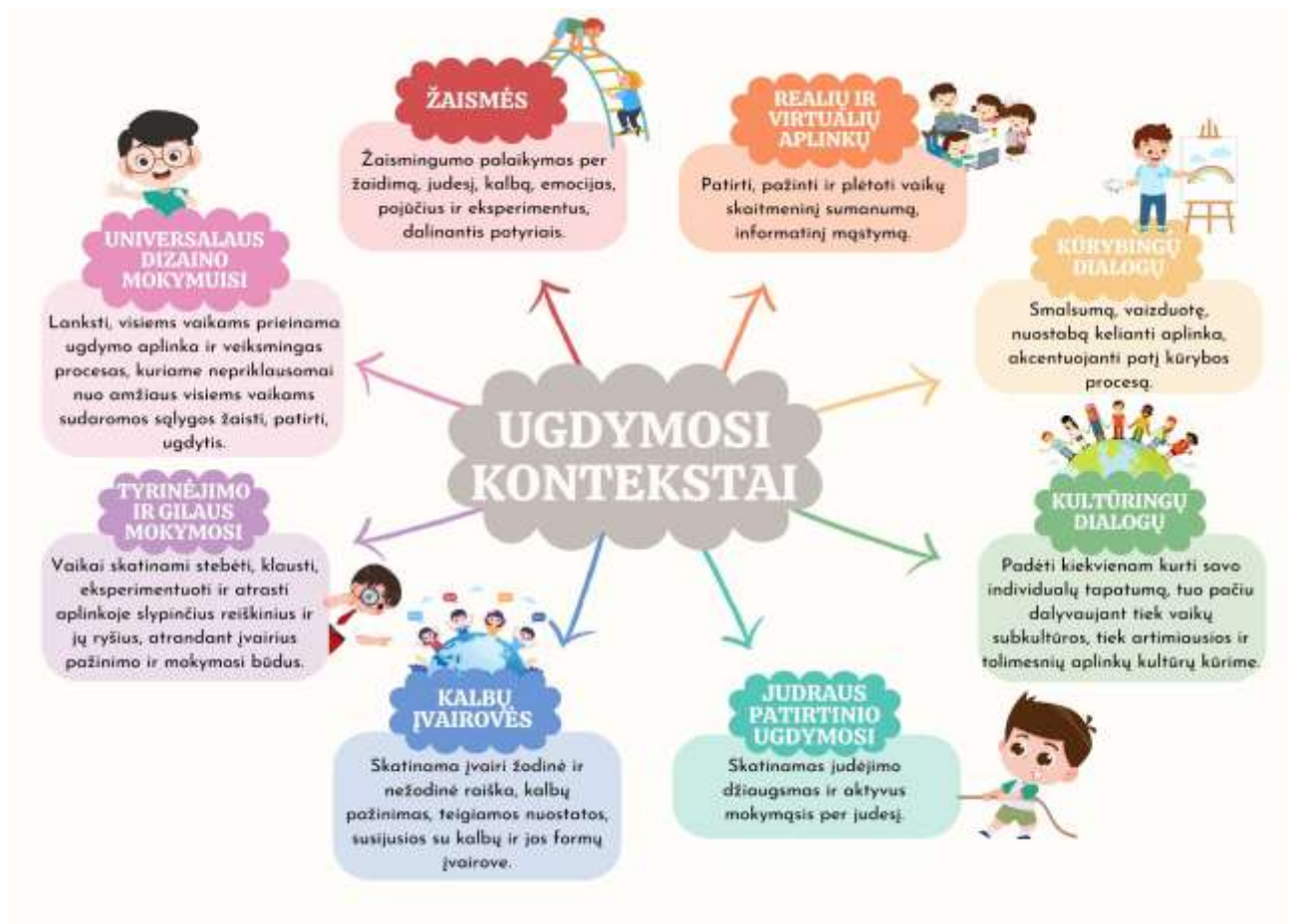
atradimus, asmeninę patirtį ir **dalijimąsi ja bendruomenėje**, mintimis, įspūdžiais, jausmais, potyriais komandiniuose, porose ar individualiuose žaidimuose, kur mokymasis vyksta per *tarpusavio sąveiką ir kultūrinių artefaktų naudojimą*. Metodai *atspindi bendrus veiklos būdus ir kultūrines praktikas*, stimuliuoja aktyvų vaikų dalyvavimą kuriant bendrą supratimą, apjungia pedagogų ir vaikų pastangas siekti bendro tikslo per abipusį mokymąsi ir dalijimąsi patirtimi, yra nukreipti į visuminį vaiko ugdymą atsižvelgiant į jo socialinę ir kultūrinę aplinką. Pasirinkti ugdymo(si) metodai atitinka vaikų amžių, galimybes, galias, individualius ir specialiuosius ugdymo(si) poreikius, bei remiasi kultūriškai atitinkamomis veiklomis ir ištekiais.

Ugdymo(si) metodus ir būdus (žr. 1 priedas) pedagogas renkasi laisvai, lanksčiai, kūrybiškai juos taiko siekdamas įgyvendinti ugdymo(si) tikslus ir uždavinius, padėti skleisti kiekvieno vaiko individualybę.

Kontekstai. Centre vaikų pažinimas ir augimas vyksta įvairiose erdvėse – tiek patalpose, tiek lauke, taip pat ir už jos ribų, atsižvelgiant į aukščiau aprašytą regiono specifiką. **Kontekstais** paremtos ugdymo(si) aplinkos kuriamos taip, kad būtų įdomios, patrauklios ir skatintų vaikų norą veikti bei parodyti savo iniciatyvą. Vaikams suteikiama laisvė rinktis, ką veikti, kokias medžiagas ir įrankius naudoti, kur ir kiek laiko užsiimti, ar veikti savarankiškai, ar kartu su kitais. Jie taip pat gali pasirinkti įvairius būdus, kaip parodyti savo darbo rezultatus. Didelis dėmesys skiriamas aplinkos estetikai.

Ugdymo procese kuriamos įvairios veiklos galimybės (žr. 5 pav.), kuriose svarbiausia yra vaiko iniciatyva, spontaniškumas, bendravimas ir kūryba kartu su kitais. Pirmenybė teikiama atviroms veiklos idėjoms, o bendravimas tarp vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų yra grindžiamas dialogu. Ugdymo turiniui įgyvendinti kuriama saugi aplinka, pritaikyta skirtingo amžiaus vaikų poreikiams ir galimybėms. Grupių erdvėse vaikai randa viską, kas reikalinga jų žaidimams, tyrinėjimams ir bendrai veiklai. Siekiama, kad priemonės būtų praktiškos, lengvai pritaikomos, saugios ir skatintų vaikų aktyvumą, smalsumą, norą stebėti, kurti, bendrauti ir dirbti kartu, taip padedant įgyvendinti ugdymo programos tikslus.

Kontekstų kūrimas yra gerai apgalvotas, apmąstytos situacijos, įtraukiančios vaikus į veiklą, pažadinančios jų tyrinėjimus, kūrybinius bandymus. Tuose pačiuose sukurtoose ugdymosi kontekstuose vaikai save išreiškia skirtingai, kadangi sukurta aplinka yra atvira įvairiems vaikų bandymams, idėjų plėtojimui sąveikose tarp vaikų, yra vietos ir pedagogo inicijuotiems iššūkiams ar netiesioginei paramai. Kontekstams kurti palankios formos yra kūrybinės dirbtuvės, kūrybinės ateljė, tyrinėjimų laboratorijos, tyrinėjimų stotelės, projektai, išvykos ir kt.

5 pav. Ugdymo(si) kontekstai

Programoje mokytojui siūloma daug įvairių vaikus į ugdymąsi įtraukiančių kontekstų kūrimo būdų:

- smalsumą, tyrinėjimus, kūrybinę raišką skatinančios aplinkos modeliavimas;
- vaikų dėmesį patraukiančių priemonių parinkimas ir vaikus įtraukiančių situacijų kūrimas, stengiantis atliepti vaikų domėjimosi įvairovę;
- stebėjimas, ką ir kaip veikia vaikai, vaikų veiklos dokumentavimas, dialogas su vaikais, juos padrąsinant tolesniems, netikėtiems tyrinėjimams;
- skatinimas mąstyti, plėtoti savo idėjas, naudojant įvairias medžiagas, priemones, pakeičiant situaciją;
- vaikų drąsinimas tikrinti ir tas savo idėjas, teorijas, vaizduotės produktus, kurie, suaugusiųjų akimis, yra nereikšmingi ar klaidingi;
- dialogų tarp kontrastingų dalykų kūrimo strategijos taikymas;
- provokacijos, iššūkio situacijos kūrimas;
- tyrinėjimo, kūrybos situacijų kontrolės perleidimas vaikams;
- klausimų uždavimas, siekiant padėti vaikams rasti žodžius savo idėjoms išreikšti;
- atvirieji klausimai vaikams apie tai, ką jie atliko, kas nutiko ir kt., užduodami pagal vaiko supratimą, sekant jo mąstymo eigą;

- skatinimas pabandyti tai, ką daro kitas, diskutuoti;
- vaizduotės, prisiminimų, „mąstymo rankomis“, „mąstymo visu kūnu“, „įkūnytojo mokymosi“, uoslės ir kitų pojūčių įtraukimas;
- pakankamai laiko vaikams mąstyti, tyrinėti ir kt. skyrimas.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima. Centre bendravimas su tėvais (globėjais) grindžiamas abipusiu pasitikėjimu, supratimu, pagarba, geranoriškumu, konfidencialumu ir bendros atsakomybės jausmu. Kuriame partneryste grįstus santykius, siekdami užtikrinti vaiko gerovę ir visapusišką pažangą.

Tėvai (globėjai) aktyviai dalyvauja ugdymo(si) procese – jie kviečiami bendradarbiauti kuriant ugdomąją aplinką, palaikant ugdymo tradicijas, prisidedant prie vaikų sveikatos stiprinimo, dalyvaujant renginiuose, akcijose ir projektuose. Su jais tariamasi dėl individualių vaiko ugdymo(si) procesų, švietimo pagalbos poreikio, pasiekimų, saviraiškos galimybių plėtojimo. Atsižvelgiama į šeimos lūkesčius ir pastebėjimus.

Bendravimui su šeima taikome įvairias formas: elektroninį dienyną „Mūsų darželis“ (<https://musudarzelis.com>), susirinkimus, individualius pokalbius, atvirų durų dienas, tradicines šventes ir renginius. Šios priemonės leidžia palaikyti nuolatinį grįžtamąjį ryšį tarp šeimos ir ugdymo įstaigos.

Centrą lankančių vaikų šeimos atstovai, mokytojai bei švietimo pagalbos specialistai yra įtraukti į centro tarybos sudėtį. Tai sudaro sąlygas tėvams (globėjams) aktyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procese, prisidėti prie ugdymo kokybės gerinimo bei kurti atvirą, bendruomenišką ugdymo įstaigos kultūrą.

Parama vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms. Centre kuriama visapusiška **paramos vaikui sistema**, kurios pagrindą sudaro nuolatinis individualios vaiko pažangos stebėjimas ir analizė. Grupės mokytojai reguliariai aptaria kiekvieno vaiko pasiekimus, remdamasi stebėsenos duomenimis planuoja ugdymo procesą. Planuojant ugdymą, aktyviai įsiklausoma į vaikų nuomonę ir atsižvelgiama į jų patirtį bei poreikius.

Mokytojas arba švietimo pagalbos specialistas, pastebėjęs vaikui kylančius ar galinčius kilti ugdymosi sunkumus, informuoja Vaiko gerovės komisiją (VGK). Tėvai (globėjai) taip pat gali kreiptis į VGK, pateikdami prašymą raštu dėl pagalbos vaikui. Pirminis vaiko ugdymosi poreikių vertinimas atliekamas, kai: įstaigos specialistai, vykdydami prevencinį vertinimą, nustato galimus ugdymosi sunkumus; mokytojas pastebi sunkumus, o taikoma mokymosi pagalba nėra pakankama jiems įveikti. Atkuriamąją regėjimo funkcijų reabilitaciją atlieka bendrosios praktikos slaugytojai, vaikų sveikata ir tinkamų ugdymui sąlygų sudarymu rūpinasi visuomenės sveikatos priežiūros specialistas.

Vadovaujantis bendradarbiavimo principais, parama vaikui, mokytojui ir šeimai teikiama komandiškai, laikantis šių krypčių:

- mokytojai, planuodami ugdomąją veiklą, iš anksto numato galimas kliūtis vaikui dalyvauti veikloje ir pasitelkia tinkamas ugdymo priemones bei metodus, kad būtų užtikrintas visapusiškas įsitraukimas ir sumažinta atskirties rizika.
- Švietimo pagalbos specialistai orientuoja pagalbą į vaikų socialinių–emocinių įgūdžių, pažinimo, mąstymo ir kalbos gebėjimų stiprinimą. Jų tikslas – padėti vaikams įveikti individualius ugdymosi sunkumus ir užtikrinti sklandų dalyvavimą ugdymo procese.
- Mokytojai ir specialistai bendradarbiauja su tėvais (globėjais), įtraukia juos į pagalbos vaikui komandą, konsultuoja apie vaiko ugdymosi poreikius, padeda suprasti veiksmingus ugdymo(si) metodus ir skatina aktyvų dalyvavimą vaiko ugdyme tiek namuose, tiek Centre.
- Sprendžiant sudėtingus atvejus, Centras inicijuoja bendradarbiavimą su išorinėmis švietimo pagalbos teikimo ir vaiko teisių apsaugos institucijomis, tarpininkauja šeimai ir padeda spręsti vaikų gerovės, ugdymo ir pagalbos teikimo klausimus.
- Centre didelis dėmesys skiriamas **mokytojų tarpusavio bendradarbiavimui** ir profesiniam tobulėjimui.

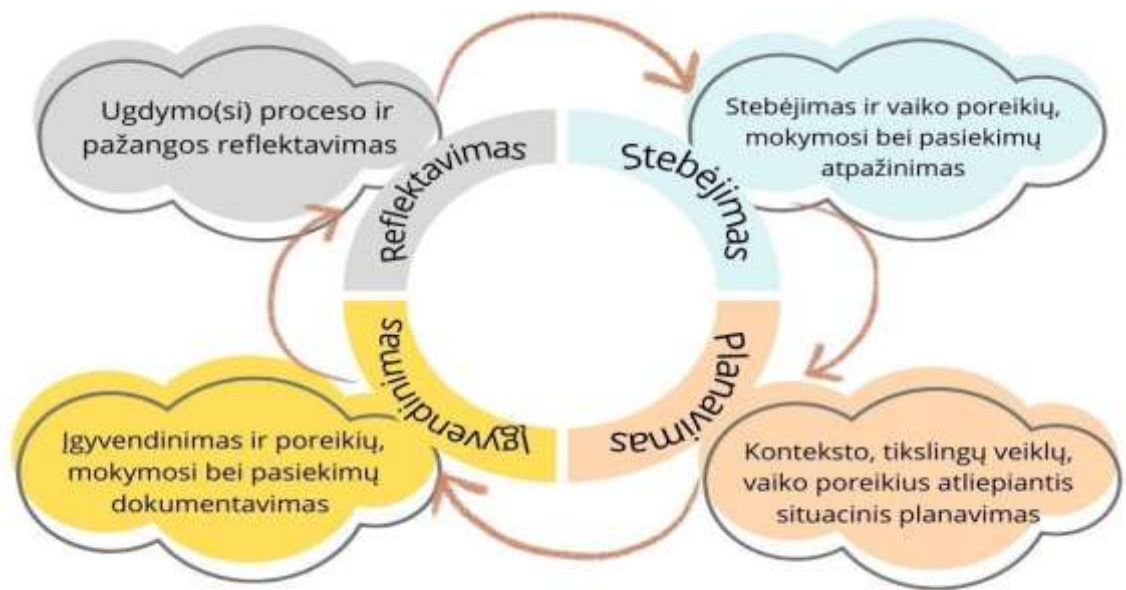
V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pasiekimai – tai žinios, supratimas, gebėjimai bei vertybinės nuostatos, įgyjamos dalyvaujant įvairiose ugdymosi aplinkose, kurios nuosekliai padeda formuoti vaiko visų galių vystymąsi nuo gimimo iki šešerių metų.

Vaikų ugdymo(si) stebėseną – tai *nuoseklus ir sistemingas* vaikų ugdymosi pažangos ir pasiekimų stebėjimas, fiksavimas ir interpretavimas, leidžiantis pažinti kiekvieną vaiką, suprasti jo ugdymosi poreikius, interesus, pažangą ir sunkumus. *Stebėsenos sistemos tikslas* – nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires, padėti ugdytiniui sėkmingai ugdytis, bręsti kaip asmenybei. Stebėsenos duomenys padeda planuoti ugdymo turinį, parinkti tinkamus metodus, būdus, sudaryti sąlygas individualiai pažangai.

Mokymosi stebėjimas, pasiekimų įvertinimas, planavimas, įgyvendinimas bei reflektavimas vyksta nuosekliai ir cikliškai, kaip pavaizduota žemiau pateiktame paveiksle (žr. 6 pav.).

6 pav. Vaikų pasiekimų dokumentavimo ir pažangos stebėsenos etapai.

- **Stebėjimas:** Mokytojai analizuoja vaikų elgseną ir veiklą – fiksuoja jų interesus, poreikius, mokymosi stilius, pažangą bei iššūkius. Ši informacija tampa pagrindu tolesniam ugdymo planavimui ir kryptingai paramai.
- **Planavimas:** Atsižvelgdami į stebėjimo metu surinktus duomenis, mokytojai formuoja ugdymo situacijas, kurios būtų aktualios ir prasmingos vaikams. Jie parenka veiklas, kurios padėtų ugdyti vaikų gebėjimus ir tenkinti jų individualius poreikius.
- **Igyvendinimas:** Vaikams siūlomos suplanuotos veiklos, per kurias stebimas jų įsitraukimas, savarankiškumas, tarpusavio sąveika bei mokymosi procesas. Šiame etape taip pat dokumentuojami pasiekimų požymiai.
- **Refleksija:** Mokytojai apmąsto, ar jų sukurta aplinka, taikomi ugdymo(si) būdai, pastoliavimas paremia vaikų mokymąsi ir pasiekimų plėtotę, ar plėtojamos kiekvieno vaiko visos galios, ar kiekvienas vaikas daro pažangą; kaip vaikai reaguoja ir reflektuoja savo veiklos procesus.

Stebėseną vykdo grupėje dirbantys mokytojai, švietimo pagalbos specialistai (specialusis pedagogas, logopedas, socialinis pedagogas, judesio korekcijos specialistas, tiflopedagogas), meninio ugdymo, fizinio ugdymo mokytojai, plaukimo instruktorius. Prie ugdymosi stebėsenos aktyviai prisideda ir vaiko tėvai (globėjai) teikdami informaciją apie vaiko gebėjimus, pomėgius, raidos ypatumus. Vaikai taip pat yra aktyvūs ugdymosi proceso dalyviai – jie skatinami reflektuoti, įsivertinti ir reikšti savo nuomonę apie veiklas. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus, pvz.: spalvomis, kurios turi reikšmę, šypsenėlėmis, refleksijomis ir pan.

Vaikų pažangos fiksavimas centre vykdomas (spalio, gegužės mėnesiais ir nuolat) kaip neatsiejama ugdymo proceso dalis. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimai fiksuojami pagal 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių el. dienyne. Stebėdami vaikus kasdienėje veikloje, pedagogai fiksuoja jų pasiekimus, individualius ypatumus, ugdymosi pažangą, pomėgius ir iššūkius. Priemonė „Pasiekimų žingsneliai“ (<https://www.nsa.smm.lt/projektai/wp-content/uploads/2024/11/Priemone-Pasiekimu-zingsneliai.pdf>) pasitarnauja kaip efektyvus įrankis vaikų ugdymosi proceso stebėjimui, fiksavimui, planavimui ir refleksijai – tiek grupės, tiek individualaus vaiko lygmeniu. Pažanga aptariama ne rečiau kaip kartą per mėnesį su kolegomis ir pagal poreikį su vaiko tėvais (globėjais). Surinkta informacija padeda numatyti ugdymo kryptis, kelti tikslus ir uždavinius, pritaikyti ugdymą individualiems vaikų poreikiams bei teikti reikiamą pedagoginę pagalbą.

Mokytojai nuolat *dokumentuoja* ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymosi proceso ir pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), analizuoja vaikų ugdymosi pažangą. Svarbiausi vaiko pasiekimus atskleidžiantys įrodymai saugomi „Vaiko individualių pasiekimų aplanke“. Surinkta medžiaga aptariama individualių pokalbių su vaiko tėvais (globėjais) metu, jei reikia, su specialistais, kurie gali suteikti vaikui pagalbą. Vaikų ugdymosi pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų.

Dermė su priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa. Ikimokyklinio ugdymo programoje vaikų ugdymo(si) galias padedančios plėtoti pasiekimų sritys glaudžiai susijusios su priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijomis, o ikimokyklinio ugdymo pasiekimų žingsniai (1–7) susiję su priešmokyklinės programos kompetencijų vertinimo lygiais (iki pagrindinio, pagrindinis, virš pagrindinio) (žr. 7 pav.).

7 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) dermė bei tęstinumas

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2024).
2. Ikimokyklinio ugdymo programos gairės (LR įsakymas 2023 m. rugsėjo 4 d. Nr. V-1142).
3. Projekto „Ikimokyklinio ugdymo turinio kaita“ mokymų skaidrės (2024).
4. Priemonė „Pasiekimų žingsneliai“ (2024).
5. Vaikų maitinimo organizavimo tvarkos aprašas (LR įsakymo 2011 m. lapkričio 11 d. Nr. V-964 galiojanti suvestinė redakcija).

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMUI REKOMENDUOJAMI UGDYMO(SI) METODAI IR BŪDAI

- **Sensoriniai žaidimai** – įvairių pojūčių stimuliavimas (liesti, klausyti, matyti).
- **Imitaciniai žaidimai** – atkartojimas, sekimas suaugusiojo veiksmų (pvz., „Namai“, „Kelionė“).
- Judesius lavinamieji, judrieji, siužetiniai, ugdomieji.
- **Kasdienės situacijos** – skatinamas domėjimasis gamta, aplinka, objektais.
- **Vaizdiniai ir garsiniai stimulatoriai** – paveikslėliai, garso įrašai, muzikiniai elementai.
- **Interaktyvios veiklos** – knygelių vartymas.
- **Ritminiai, muzikiniai žaidimai** – lavina muzikinę klausą, artikuliaciją, ritmo pajautimą. Skatina įsiminti ir pakartoti kalbinius vienetų.
- **Sąmoningas žodyno plėtojimas per kasdienę veiklą** – pedagogas tiksliai vartoja ir aiškina naujus žodžius. Į kasdienės situacijas įtraukiami turtinantys kalbos momentai: ką matome, ką darome, ką jaučiame.
- **Kalbėjimo modeliavimas, suaugusiojo pavyzdys** – pedagogas yra kalbinio elgesio modelis: aiškiai, suprantamai, pagarbiai bendraujantis su vaikais. Taip vaikai natūraliai perima kalbos struktūras ir bendravimo normas.
- **Klausymosi žaidimai** – lavina foneminį sąmoningumą, kuris būtinas kalbos suvokimui.
- **Netradiciniai ugdymo(si) būdai** – „Kalbantys pirštukai“, „Skambantys riešutai“, „Linksmieji šaukštai“.
- **Gamtos pažinimo būdas** – tyrinėjimai ir atradimai gamtoje.
- **Kūrybinė veikla** – vaikų idėjų įgyvendinimas per meną.
- **Kūrybiniai-vaidmeniniai žaidimai** – padeda suprasti socialinius vaidmenis, spręsti problemas (pvz., „Gydytojas“, „Statybininkas“).
- **Grupiniai projektai** – kartu kuriami meniniai, pažintiniai darbai, kurie ugdo bendradarbiavimą.
- **Diskusijos, situacijų modeliavimas** – aptariamos draugystės vertybės, konfliktų sprendimai, skatinama išklausti kitus, laukti savo eilės, kalbėti. Vaikai mokomi išreikšti savo nuomonę, klausti, atsakyti, plėtoti pokalbį.
- **Tiriamoji veikla** – stebimi gamtos reiškiniai, augalų augimas, tyrinėjamos kultūros.
- **Muzikiniai, meniniai užsiėmimai** – skatina kultūrinį pažinimą, išreiškia emocijas.
- **Skaitmeninės, multimedinės priemonės (vaizdo įrašai, garsinės pasakos, interaktyvios knygos)** – naudinga vizualiniams ir girdimiesiems mokymosi stiliams. Skatina kalbos

vartojimą diskusijuose, perpasakojant. Naudojamos edukacinės programos, virtualios išvykos, pasakojimai apie skirtingas šalis, tradicijas.

- **Žaidimai (didaktiniai, judrieji, vaidmenų, stalo ir kt.)** – padeda vaikui įsitraukti į socialines situacijas, praktikuoti kalbėjimą įvairiais vaidmenimis, kūrybiškai naudoti kalbą, reikšti emocijas, bendrauti.
- **Pasakojimas ir atpasakojimas** – vaikų gebėjimų lavinimas per istorijų sekimą, perpasakojimą ir interpretavimą, diskusijos.
- **Žaidybinis** – svarbiausias ikimokyklinio ugdymo metodas bei natūralus vaiko ugdymo(si) būdas. Žaidžiant ugdomi visi vaikų gebėjimai, formuojami socialiniai įgūdžiai, fonologinis suvokimas.
- **Vaizdiniai ir garsiniai stimulatoriai** – ekskursijos, stebėjimas ir kt. nukreipta į vaizdinių apie vaiką supančio pasaulio objektus ir reiškinius formavimą.
- **Interaktyvios veiklos** – raidžių pažinimas, pirmieji bandymai rašyti savo vardą ir kitus žodžius.
- **Pasakų, istorijų ir knygų skaitymas** – skatina žodyno plėtrą, lavina klausymo įgūdžius. Vaikai mokosi suprasti pasakojimo struktūrą, sekti siužetą. Skatina kalbos raišką, kai vaikai patys atkartoja, perpasakoja, improvizuoja.
- **Kūrybinis kalbos vartojimas: pasakų kūrimas, inscenizacijos** – vaikai kuria pasakojimus pagal paveikslėlius, objektus ar patirtus įvykius. Lavinama loginė kalbos struktūra, nuoseklumas, emocinė raiška.
- **Sąmoningas žodyno plėtojimas per kasdienę veiklą** – pedagogas tikslingai vartoja ir aiškina naujus žodžius. Į kasdienės situacijas įtraukiami turtingantys kalbos momentai: ką matome, ką darome, ką jaučiame, kaip suprantame.
- **Kalbėjimo modeliavimas, suaugusiojo pavyzdys** – pedagogas yra kalbinio elgesio modelis: aiškiai, suprantamai, pagarbiai bendraujantis su vaikais. Taip vaikai natūraliai perima kalbos struktūras ir bendravimo normas.
- **Lėtas skaitymas** – skatina klausymąsi ir susikaupimą, padeda geriau suvokti pasakojimo struktūrą, skatina kalbinius mainus, padeda plėsti žodyną, kursto smalsumą ir norą bendrauti.
- **Neverbalinis (nebylus) kinas** – skatina kalbinę raišką, ugdo dėmesingumą ir interpretaciją, padeda lavinti sakytinę kalbą, skatina bendravimą grupėje, tinka įvairiems kalboms lygmenims.
- **Kalbiniai projektai (teminiai pokalbiai, minčių žemėlapiai)** – skatina kalbinę kūrybą, struktūravimą, raišką.

- **Klausymosi žaidimai / veiklos su garsais** – lavina foneminį sąmoningumą, kuris būtinas kalbos suvokimui ir vėlesniam raštingumui. Stiprina girdimais pagrindais grindžiamą kalbos mokymą.
- **Projektų regimas** – ugdomas vaikų kūrybiškumas, jie vienas kitą papildo, išmoksta surasti naudingą informaciją, siūlo temą, priima sprendimus, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis.
- **Komandinis darbas** – vaikai grupelėse renkasi žaidimo būdą, dalyvauja viktorinose ir kitoje veikloje.
- **Situacinis spontaniškasis** – ugdymui panaudojamos netikėtai susidariusios situacijos.
- **Netradiciniai ugdymo(si) būdai** – suteikia laisvę vaikų mintims, veiksams, provokuoja individualius vaikų atsakymus, moko gerbti draugų idėjas, skatina savarankišką požiūrį („Minčių lietus“, interviu, susitikimai su įvairiais žmonėmis, „Autoriaus kėdė“ ir kt.).
- **Arioso dainavimas** – tai meninio muzikinio ugdymo pakraipa, kai pedagogas ar vaikas laisvai improvizuoja savo kūrybos spontanišką melodiją, išreišdamas emocijas, mintis ar pasakojimus dainuojant. Ugdoma muzikinė klausa, kūrybiškumas, individualumas, emocinė raiška, lavinama kalbinė ir muzikinė saviraiška.
- **STEAM metodas** – tai tarpdisciplininis ugdymo metodas, grindžiamas gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos integracija. Juo siekiama skatinti vaikų smalsumą, kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir gebėjimą spręsti problemas, taikant patyriminį, tyrinėjimu grįstą mokymąsi. Šis metodas orientuotas į realaus pasaulio reiškinių pažinimą per praktinę veiklą, projektus ir eksperimentus, ugdant vaiko gebėjimą jungti žinias iš skirtingų sričių.
- **Vizualizacijos metodai** – diagramos, žemėlapiai, infografika, interaktyvios ir 3D vizualizacijos.
- **Refleksinis** – vaikai aptaria savo potyrius, mokosi iš savo veiksmų, vertina rezultatus.